

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura we Wrocławiu

LWR.410.024.03.2019

Pani
Katarzyna Kapuścińska
Dyrektor
Dolnośląskiego Szpitala Specjalistycznego
im. Marciniaka – Centrum Medycyny Ratunkowej
we Wrocławiu
ul. Gen. Augusta Emila Fieldorfa 2
54-049 Wrocław

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/064 – „Zapewnienie opiekunom pacjentów niesamodzielnym właściwych warunków pobytu
w szpitalu”

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Dolnośląski Szpital Specjalistyczny im. T. Marciniaka – Centrum Medycyny Ratunkowej ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Katarzyna Kapuścińska ² , dyrektor Szpitala im Marciniaka, od 27 sierpnia 2019 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnił: Marek Nikiel, dyrektor od 15 marca 1991 r. do 29 lipca 2019 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Zapewnienie warunków pobytu opiekunów dzieci w Szpitalu, jako wypełnienie praw pacjentów niesamodzielnych do zapewnienia dodatkowej opieki pielęgnacyjnej.2. Zapewnienie warunków pobytu opiekunów dorosłych w Szpitalu, jako wypełnienie praw pacjentów niesamodzielnych do zapewnienia dodatkowej opieki pielęgnacyjnej.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019 – 2020 (do dnia 17 stycznia 2020 r.), z wykorzystaniem dowodów i danych ³ dotyczących okresu wcześniejszego.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura we Wrocławiu
Kontroler	Jerzy Skowroński, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR 206/2019 z 18 listopada 2019 r.

(akta kontroli str.1 - 2)

¹ Dalej: „Szpital im. Marciniaka” lub „Szpital”.

² Dalej: „Dyrektor”.

³ Gromadzonych w celach porównawczych.

⁴ Dz. U. z 2019 r. poz. 489 ze zm., dalej: „ustawa o NIK”.

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Szpital zapewnił możliwość całodobowego pobytu opiekunów pacjentów na Oddziale Neurologii Dziecięcej i Oddziale Chirurgii Dziecięcej. Przygotowano im odpowiednią ilość dodatkowych łóżek oraz dostęp do pomieszczeń higieniczno-sanitarnych⁶, w tym natrysków⁷. Stworzono też warunki dziennego pobytu opiekunów (i odwiedzających) na dwóch badanych Oddziałach dla dorosłych⁸. Tym samym umożliwiono spełnianie praw pacjenta⁹ do dodatkowej opieki pielęgnacyjnej i kontaktu osobistego z innymi osobami. Wyniki badania kwestionariuszowego NIK oraz brak skarg wskazują, że opiekunowie nie musieli wyręczać w obowiązkach personelu medycznego lub interweniować w sprawie wykonywania czynności pielęgnacyjnych. Od dnia 3 lipca 2019 r. Szpital nie obciążał też kosztami pobytu osób sprawujących całodobową dodatkową opiekę pielęgnacyjną nad pacjentami poniżej 18 roku życia oraz posiadających orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności¹⁰.

Pomimo podejmowanych działań, w Szpitalu nie zapewniono wymaganej wielkości zatrudnienia pielęgniarek w trzech¹¹ z czterech badanych Oddziałów szpitalnych, określonej w załączniku nr 3 do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 22 listopada 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego¹².

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej¹³ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Zapewnienie warunków pobytu opiekunom dzieci w Szpitalu jako wypełnienie praw pacjentów niesamodzielnych do zapewnienia dodatkowej opieki pielęgnacyjnej

Opis stanu faktycznego

Szpital im. Marciniaka rozpoczął działalność leczniczą w 1993 r.¹⁴ Jego status faktyczny i prawny na dzień 31 grudnia 2019 r. kształtowały m.in. Statut nadany w brzmieniu stanowiącym załącznik do uchwały nr XXXIII/952/13 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 marca 2013 r. oraz umowa dzierżawy z dnia 21 sierpnia 2015 r. zgodnie, z którą „Nowy Szpital Wojewódzki” Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością oddała Szpitalowi im. Marciniaka Przedmiot

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁶ Tych samych, z których korzystali pacjenci – co akceptował nadzorujący Szpital - Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny we Wrocławiu (dalej: PPIS).

⁷ Co było wymagane rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 26 marca 2019 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą - Dz. U. poz. 595, zał. nr 1, cz. V ust. 8 i 10.

⁸ Oddziały Chorób Wewnętrznych oraz Oddziały Neurochirurgii.

⁹ O których mowa w art. 33 i 34 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz. U. z 2019 r. poz. 1127, ze zm.), dalej: „ustawa o prawach pacjenta”.

¹⁰ Zgodnie z art. 34 i 35 ww. ustawy o prawach pacjenta.

¹¹ Na Oddziale Neurologii Dziecięcej, Oddziale Chorób Wewnętrznych oraz Oddziale Neurochirurgii.

¹² Dz. U. z 2017 r. poz. 2295 ze zm. dalej: „rozporządzenie w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego”.

¹³ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹⁴ Od 31 sierpnia 2015 r. działalność leczniczą Szpital prowadził w nowo wybudowanym obiekcie zlokalizowanym na ul. Gen. A. F. Fieldorfa 2 we Wrocławiu.

Dzierżawy¹⁵ do użytkowania i pobierania pożytków (zachowując cel¹⁶ umowy) w zamian za zapłatę na jej rzecz czynszu dzierżawnego.

(dowód: akta kontroli str. 44, 34-42, 170-202, 203)

1.1. Regulacje wewnętrzne obowiązujące w Szpitalu w badanym okresie nie ograniczały prawa małoletniego pacjenta do kontaktu osobistego, telefonicznego lub korespondencyjnego z innymi osobami oraz do dodatkowej opieki pielęgnacyjnej, o których mowa w art. 33 i art. 34 ustawy o prawach pacjenta. Korzystając z uprawnień zawartych w art. 5 przywołanej ustawy, Dyrektor Szpitala w regulacjach wewnętrznych zastrzegł możliwość ograniczenia korzystania z praw pacjenta w przypadku wystąpienia zagrożenia epidemiologicznego lub ze względu na bezpieczeństwo zdrowotne pacjentów, a w przypadku o którym mowa w art. 33 ust. 1 tej ustawy, także ze względu na możliwości organizacyjne Szpitala.

W 2019 r. w Szpitalu im. Marciniaka zagadnienia związane z prawami małoletniego pacjenta regulowały obowiązujące¹⁷ w tym okresie cztery Regulaminy Organizacyjne, zarządzenie¹⁸ Dyrektora Szpitala w sprawie prawa pacjenta do dodatkowej opieki pielęgniarstwa, zarządzenie¹⁹ w sprawie pobytu w oddziale osoby sprawującej dodatkową opiekę nad małoletnim pacjentem oraz zarządzenie²⁰ w sprawie zasad pobytu w Oddziale osoby sprawującej opiekę nad pacjentem małoletnim albo posiadającym orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności. Stosownie do wymienionych regulacji w 2019 r. w Szpitalu m.in.: [1] pacjent miał prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego; [2] odwiedziny pacjentów odbywały się codziennie i nie mogły naruszać praw innych pacjentów, w szczególności prawa do poszanowania intymności oraz ciszy i spokoju; [3] ze względów epidemiologicznych lub ze względu na warunki przebywania innych pacjentów, ordynator/lekarz kierujący Oddziałem lub Dyrektor mógł wprowadzić okresowo zakaz odwiedzin pacjentów w Oddziale, jego części lub w całym Szpitalu; [4] ordynator/lekarz kierujący Oddziałem, lekarz prowadzący pacjenta lub lekarz dyżurny, kierując się zarówno dobrem chorego (np. pacjenci po zabiegach operacyjnych), jak również dobrem pozostałych pacjentów, mógł w wyjątkowych sytuacjach ograniczyć czas odwiedzin, wprowadzić czasowy zakaz odwiedzin na danej sali pacjenta lub ograniczyć ilość osób odwiedzających; [5] opiekunowie pacjentów małoletnich hospitalizowanych mieli prawo do sprawowania osobistej opieki oraz przebywania z pacjentem małoletnim całodobowo w Oddziale; [6] w okresie ciszy nocnej, tj. od godz. 22:00 do godz. 6:00, osobistą opiekę nad pacjentem małoletnim mógł sprawować jeden opiekun; [7] opiekun sprawujący opiekę nad pacjentem małoletnim miał możliwość odpłatnego do 2 lipca 2019 r. a nieodpłatnego od 3 lipca 2019 r. korzystania z tzw. łóżka hotelowego polowego

¹⁵ Przedmiot Dzierżawy – obiekt, stanowiący przedsiębiorstwo w rozumieniu ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej, z wyłączeniem pomieszczeń Nowego Szpitala Wojewódzkiego, oznaczony graficznie w załączniku nr 2 określającym pomieszczenia w obiekcie Szpitalnym wchodzące w skład Przedmiotu Dzierżawy.

¹⁶ Cel umowy i postanowienia ogólne (Umowa Dzierżawy § 2.1). Celem umowy jest wspólne wykonywanie przez Strony zadania Województwa o charakterze użyteczności publicznej, polegającego na zapewnieniu powszechnie dostępnych świadczeń zdrowotnych na rzecz społeczności lokalnej Województwa poprzez utrzymanie we właściwym stanie Przedmiotu Dzierżawy oraz wykonywanie na jego bazie działalności leczniczej, jak również racjonalne, zgodne z intencją Województwa, uregulowanie sposobu korzystania z Przedmiotu Dzierżawy.

¹⁷ Poza regulaminem obowiązującym w czasie kontroli NIK, wprowadzonym zarządzeniem nr 120/2019 dyrektora z 16 grudnia 2019 r. wcześniej obowiązywały regulaminy wprowadzone zarządzeniami: nr 95/2019 z 14 października 2019 r., nr 16/2019 z 11 marca 2019 r. oraz nr 119/2018 z 06 listopada 2018 r.

¹⁸ Zarządzenie nr 32/2017 dyrektora z 10 marca 2017 r. w sprawie realizowania przez Szpital prawa pacjenta do dodatkowej opieki pielęgniarstwa.

¹⁹ Zarządzenie nr 27/18 dyrektora Szpitala z 12 lutego 2018 r. uchylone z dniem 3 lipca 2019 r. zarządzeniem 49/2019 r. z dnia 10 czerwca 2019 r.

²⁰ Zarządzenie nr 60/2019 dyrektora Szpitala z dnia 28 czerwca 2019 r.

oraz pościeli jednorazowej; [8] wszystkie osoby świadczące dodatkową opiekę pielęgnacyjną zobowiązane były do zgłaszania swojej obecności pielęgniarce dyżurnej oddziału, w którym opieka była sprawowana. Przez dodatkową opiekę pielęgnacyjną rozumiano opiekę, która nie polegała na udzielaniu świadczeń zdrowotnych (czyli działaniom służącym zachowaniu, ratowaniu i przywracaniu lub poprawie zdrowia oraz innym działaniom medycznym wynikającym z procesu leczenia) tj. np.: pomoc w adaptacji do środowiska szpitalnego, dbanie o komfort pacjenta, zapewnienie kontaktu z rodziną, mycie, pomoc w karmieniu, czy ścieleniu łóżka.

(dowód: akta kontroli str. 216 – 236, 237 – 259, 260 – 289, 290 – 365, 205 – 206, 207 – 209, 210 – 213, 214)

W 2019 r. w Oddziałach dziecięcych nie wprowadzono ograniczeń korzystania z praw pacjenta w przypadkach określonych w treści art. 5 ustawy o prawach pacjenta, związanych z zagrożeniem epidemiologicznym, lub bezpieczeństwem zdrowotnym pacjentów. Ograniczeń praw pacjentów do kontaktów osobistych, telefonicznych lub korespondencji z innymi osobami, o których mowa w treści art. 33 ust. 1 przywołanej ustawy, z przyczyn organizacyjnych również nie wprowadzono.

(dowód: akta kontroli str. 421)

Szpital, korzystając z komunikatorów elektronicznych, oraz tablic informacyjnych zlokalizowanych m.in. w holu Szpitala oraz w centralnych punktach Oddziałów, informował pacjentów o przysługujących im prawach. Informacje te zebrane w teczkach były wykładane do wglądu w punktach obsługi pielęgniarskiej i w razie potrzeby, jako mobilne informatory, udostępnianie pacjentom niesamodzielnym.

(dowód: akta kontroli str. 368 - 377)

1.2. Dzieciom, w okresie ich pobytu w Szpitalu, nie ograniczano możliwości kontaktu osobistego z innymi osobami oraz zapewniono im możliwość sprawowania całodobowej opieki przez opiekunów. Stosownie do zapisów regulaminu odwiedzin²¹, pacjenci, w tym dzieci, mogły, z wyłączeniem pory ciszy nocnej²², realizować swoją aktywność w zakresie kontaktów z innymi osobami a całodobowa opieka nad pacjentem winna odbywać się w atmosferze poszanowania intymności i godności zarówno chorego, jak i innych pacjentów.

(dowód: akta kontroli str. 350)

W 2019 r. w Szpitalu we wszystkich dwóch Oddziałach dziecięcych²³ przebywało łącznie 7.673 pacjentów małoletnich, z czego na: 27 łóżkowym Oddziale Neurologii Dziecięcej 2.805 pacjentów, a na 61 łóżkowym²⁴ Oddziale Chirurgii Dziecięcej 4.868 pacjentów.

(dowód: akta kontroli str. 366 - 365)

Szpital dysponował 80 łózkami polowymi przeznaczonymi dla opiekunów dzieci przebywających w ww. dwóch Oddziałach dziecięcych, z czego w Oddziale Neurologii Dziecięcej 27 łózkami polowymi i w oddziale Chirurgii Dziecięcej 53 łózkami polowymi. Łóżka polowe stanowiły element wyposażenia sal chorych (co potwierdzono w toku oględzin²⁵), z przeznaczeniem do rozłożenia w porze

²¹ § 82 Regulaminu Organizacyjnego.

²² Trwającej od godz. 22:00 do godz. 06:00.

²³ W Szpitalu nie było Pododdziałów dziecięcych na Oddziałach dla dorosłych.

²⁴ Zgodnie z Rejestrem Podmiotów Prowadzących Działalność Leczniczą i stanem faktycznym.

²⁵ Przeprowadzonych w dniu 11 grudnia 2019 r. w Oddziale Neurologii Dziecięcej i w dniu 12 grudnia 2019 r. w Oddziale Chirurgii Dziecięcej.

nocnej w bezpośrednim sąsiedztwie łóżka chorego dziecka. Szpital, poza miejscem na salach chorych, nie oferuje opiekunom innych miejsc, w tym miejsc hotelowych.

W okresie od 3 lipca do 31 grudnia 2020 r. Szpital zrealizował na rzecz opiekunów prawnych świadczenia refinansowane przez NFZ o łącznej wartości 102 300 zł, co w przeliczeniu na liczbę osobodni pobytu opiekuna stanowi 6 820 osobodni pobytu, z czego w Oddziale Neurologii Dziecięcej 3 108 osobodni, Chirurgii Dziecięcej 3 625 osobodni oraz Neurochirurgii 87 osobodni.

(dowód: akta kontroli str. 395, 467, 594)

Maksymalna liczba opiekunów pacjentów małych lub posiadających orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności wynosiła: 24 osoby na Oddziale Chirurgii Dziecięcej i 27 osoby na Oddziale Neurologii Dziecięcej. Wielkości te były mniejsze lub równe liczbie łóżek połowych przeznaczonych dla opiekunów, stanowiących wyposażenie w tych Oddziałach.

(dowód: akta kontroli str. 707)

Analiza dwóch miesięcy o największym obłożeniu wykazała, że w Oddziale:

- Neurologii Dziecięcej w lipcu i październiku 2019 r. średnie obłożenie łóżek wyniosło odpowiednio 85,1 % i 85,5 % przy średniej liczbie odpowiednio 23 pacjentów (w przedziale od 17 do 28 pacjentów) i 22 pacjentów (w przedziale od 15 do 30 pacjentów);
- Chirurgii Dziecięcej w maju i lipcu 2019 r. średnie obłożenie łóżek wyniosło odpowiednio 67,3 % i 79,7 % przy średniej liczbie odpowiednio 41 pacjentów (w przedziale od 24 do 65 pacjentów) i 49 pacjentów (w przedziale od 30 do 64 pacjentów).

W toku oględzin ustalono, że w Oddziale:

- Neurologii Dziecięcej przebywało ogółem 28 pacjentów (103,7 % obłożenia), w tym 11 pacjentów III kategorii opieki²⁶ oraz 6 osób średniego personelu medycznego (w tym 5 pielęgniarek) i 19 opiekunów pozostających na noc²⁷; opiekunowie nie posiadali pościeli ze Szpitala,
- Chirurgii Dziecięcej przebywało 53 pacjentów (86,9 % obłożenia), w tym 36 pacjentów III kategorii opieki oraz 13 osób średniego personelu medycznego (w tym 11 pielęgniarek) i 23 opiekunów pozostających na noc; opiekunowie nie posiadali pościeli ze Szpitala.

Dyrektor wyjaśniła, że Szpital realizuje prawny obowiązek i zapewnia rodzicom lub opiekunom dziecka łóżko wraz z zestawem pościeli. W tym celu, w 2019 r. zakupiono 3037 zestawów pościeli jednorazowej, 4340 kompletów jednorazowych powłoczek oraz uzupełniono zapasy o 600 kompletów pościeli wielokrotnego użytku. Jednocześnie wskazała, że na każdy wniosek przedstawiciela ustawowego/opiekuna pacjenta małego, personel Oddziałów dziecięcych wydaje komplet pościeli – w zależności od możliwości - jednorazowej lub wielokrotnego użytku. Ma to miejsce głównie w sytuacji, w której mały pacjent trafia do szpitala nagle, a jego rodzice lub opiekunowie nie są przygotowani na taką sytuację. W przypadku pobytów planowych rodzice/opiekunowie pacjentów małych korzystają nieodpłatnie z łóżka, natomiast własną pościel najczęściej

²⁶ Procedura QP-10/P; nr rej. 130 obowiązująca od 15 września 2015 r.

²⁷ Nie każde dziecko (pacjent) było z opiekunem.

przynoszą sobie z domu, nie korzystając z tej zapewnionej przez Szpital.

(dowód: akta kontroli str. 395, 368 – 370, 375 – 377, 366 – 367, 622-626)

1.3. W toku oględzin, ustalono również, że:

- sale chorych wyposażono w krzesła do siedzenia w liczbie odpowiadającej liczbie łóżek;
- opiekunowie dzieci starszych mogli w sposób nieskrępowany skorzystać z pomieszczeń higieniczno-sanitarnych²⁸ (wyposażonych w natrysk oraz miskę ustępową, umywalkę, dozownik z mydłem w płynie, pojemnik z ręcznikami jednorazowymi i na ręczniki zużyte), dostępnych bezpośrednio z sal chorych, bez ryzyka wtargnięcia innej osoby (zamykanych od środka). Wielkość tych pomieszczeń była wystarczająca, by mógł tam znaleźć się pacjent niesamodzielny wspólnie z opiekunem. Pomieszczenia higieniczno-sanitarne (wyposażone jak wyżej) były również dostępne z korytarza Oddziału. Korzystali z nich opiekunowie dzieci młodszych przebywający w salach, w których brak było odrębnych pomieszczeń higieniczno-sanitarnych. Liczba tych pomieszczeń, była adekwatna do bieżących potrzeb (w toku oględzin nie stwierdzono przypadku zajęcia wszystkich pomieszczeń w jednym czasie). Pomieszczenia higieniczno-sanitarne były dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych;
- w pokojach łóżkowych (dla dzieci starszych z łazienkami a dla dzieci młodszych z kącikami higienicznymi) zapewniono umywalkę z ciepłą i zimną wodą, dozownik z mydłem w płynie, płyn do dezynfekcji, pojemnik z ręcznikami jednorazowymi i na ręczniki zużyte. W toku oględzin nie stwierdzono przypadku braku któregoś z ww. środków. Dostęp do każdego łóżka możliwy jest z trzech stron;
- w salach dzieci młodszych były przeszklenia oddzielające sale łóżkowe oraz przeszkłone drzwi umożliwiające ciągłą obserwację dzieci;
- na każdym Oddziale zapewniono właściwie wyposażoną izolatkę;
- meble, podłogi oraz połączenia podłóg ze ścianami umożliwiały ich mycie i dezynfekcję;
- na Oddziałach zorganizowano pomieszczenie socjalne dla opiekunów i pacjentów. Wyposażone m.in. w kuchenkę, lodówkę, szafki i krzesła stwarzały możliwość przygotowania posiłków oraz przechowywania produktów spożywczych;
- na Oddziałach zorganizowano również świetlicę wyposażoną m.in. w stoliki, krzesła, telewizor oraz zabawki;
- na Oddziałach nie ma monitoringu wizyjnego.

(dowód: akta kontroli str. 368 - 377)

1.4. Dla Szpitala im. Marciniaka nie opracowano *Programu dostosowawczego*²⁹. Od dnia 31 sierpnia 2015 r. Szpital rozpoczął działalność w nowym obiekcie Szpitala przy ul. Gen. A.E. Fieldorfa 2 we Wrocławiu. Decyzją nr 5007/15 z dnia 27 sierpnia 2015 r. Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego we Wrocławiu, działającego m.in. na podstawie art. 17 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 22 i art. 100 ust. 5 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej³⁰, Szpital uzyskał

²⁸ Według informacji Dolnośląskiego Państwowego Inspektora Sanitarnego, opiekunowie pacjentów niesamodzielnych mogą korzystać z pomieszczeń higieniczno-sanitarnych, z których korzystają pacjenci.

²⁹ O którym mowa w art. 207 ust. 2 ustawy o działalności leczniczej.

³⁰ Dz. U. z 2015 r. poz. 618 ze zm.

pozytywną opinię o spełnieniu³¹ wymagań fachowych i sanitarnych pomieszczeń i urządzeń podmiotu leczniczego, do prowadzenia działalności w ramach 15 Oddziałów³².

(dowód: akta kontroli str. 203, 468)

1.5. W 2019 r. w Oddziale:

- Neurologii Dziecięcej przebywało 233,8 pacjentów; średnie wykorzystanie łóżek wyniosło 87,3 % (od 63,2 % w grudniu do 98,9 % w marcu); wielkość zatrudnienia pielęgniarek wynosiła 14 etatów w okresie styczeń-październik 2019 r. i 15 etatów w okresie listopad-grudzień 2019 r. Dodatkowo w 2019 r. zatrudniano opiekunów medycznych w liczbie dwóch etatów. Na jedno łóżko (łącznie było 27 łóżek) przypadało odpowiednio 0,52 i 0,56 etatu pielęgniarki. Wielkość zatrudnienia pielęgniarek nie wypełniała norm³³ określonych w załączniku nr 3 do rozporządzenia *w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego*;
- Chirurgii Dziecięcej przebywało 405,8 pacjentów; średnie wykorzystanie łóżek wyniosło 68,9 % (od 55,4 w grudniu do 81,9 w lipcu); wielkość zatrudnienia pielęgniarek wynosiła 42,5 etatu w styczniu 2019 r. i 43 etaty w pozostałych miesiącach 2019 r. Dodatkowo w 2019 r. zatrudniano opiekunów medycznych w liczbie cztery etaty w okresie styczeń-październik 2019 r. i pięć etatów w okresie listopad-grudzień 2019 r. Na jedno łóżko (łącznie było 61 łóżek) przypadało 0,7 etatu pielęgniarki. Normy³⁴ określone w załączniku nr 3 do rozporządzenia *w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego* zostały spełnione.

W 2019 r. nie zmniejszono liczby łóżek na ww. Oddziałach.

(dowód: akta kontroli str. 365 – 366)

W Oddziałach objętych kontrolą Szpital zatrudniał 61 pielęgniarek, z czego 37 z wykształceniem średnim zawodowym oraz 24 z wykształceniem wyższym, w tym odpowiednio na Oddziale Neurologii Dziecięcej 12 i 4, a na Oddziale Chirurgii Dziecięcej 25 i 20 pielęgniarek. Kwalifikacje zawodowe pielęgniarek pracujących w badanych Oddziałach były zgodne z wymogami określonymi w rozporządzeniu *w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego*.

(dowód: akta kontroli str. 612)

³¹ PPIS uznał, że spełnione są wymagania fachowe i sanitarne, zgodnie z treścią art. 22 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej oraz przepisami rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 czerwca 2012 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą.

³² Oddział: [1] kardiologii z pododdziałem intensywnego nadzoru kardiologicznego; [2] neurologii z pododdziałem udarowym; [3] neurochirurgii; [4] chirurgii ogólnej i naczyniowej; [5] chirurgii urazowej i ortopedycznej; [6] toksykologii i chorób wewnętrznych; [7] anestezjologii i intensywnej terapii z pododdziałem anestezjologii i intensywnej terapii dla dzieci; [8] rehabilitacji; [9] neurologii dziecięcej; [10] chirurgii dziecięcej; [11] urologii i onkologii urologicznej; [12] chirurgii plastycznej; [13] chorób wewnętrznych; endokrynologii i chorób wewnętrznych; [14] reumatologii i chorób wewnętrznych; [15] endokrynologii, diabetologii i chorób wewnętrznych.

³³ W okresie od 1 stycznia 2019 r. do 31 grudnia 2019 r. w związku z § 2 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia z dnia 11 października 2018 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 2012) - 30 (Neurologia dla dzieci) - równoważnik co najmniej 0,6 etatu na 1 łóżko.

³⁴ W okresie od 1 stycznia 2019 r. do 31 grudnia 2019 r. w związku z § 2 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia z dnia 11 października 2018 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 2012) - 5 (Chirurgia Dziecięca) - równoważnik co najmniej 0,7 etatu pielęgniarki na 1 łóżko.

Przewodnicząca Zakładowej Organizacji Związkowej OZZPiP³⁵ poinformowała, że nie wpłynęła do niej żadna informacja o angażowaniu pielęgniarek zatrudnionych w Szpitalu do zadań niepielęgniacyjnych.

(dowód: akta kontroli str. 705)

Ze sporządzonej przez Szpital, w styczniu 2019 r., analizy etatyzacji personelu pielęgniarskiego oraz wymaganej liczby łóżek wynika, że przy zatrudnieniu wynoszącym 285 etatów (stan na 31 grudnia 2018 r.), uwzględniając wskaźniki rozporządzenia z dnia 11 października 2018 r.³⁶, Szpital może dysponować 444 łózkami wobec 507³⁷ łóżek wykazanych w dokumentacji rejestrowej. Spełniając wymagania rozporządzenia, 0,6 etatu pielęgniarki na łóżko w Oddziałach o profilu zachowawczym i 0,7 w Oddziałach o profilu zabiegowym, niezbędne jest zmniejszenie liczby łóżek o 63 sztuki lub zwiększenie zatrudnienia pielęgniarek o 43 etaty.

W Oddziałach dziecięcych objętych kontrolą, z łączną liczbą 88 łóżek, zatrudnienie pielęgniarek w Szpitalu wynosiło 54 etaty, tj. odnosząc ww. wartości do wymagań rozporządzenia, oznacza to konieczność zmniejszenia liczby łóżek o 8 lub zwiększenia zatrudnienia pielęgniarek o 5 etatów.

Ostatecznie rekomendowano:

- „nie zmniejszanie liczby łóżek w oddziałach szpitalnych biorąc pod uwagę optymalne wskaźniki wykorzystania łóżek”;
- „od 1 stycznia 2019 r. przyjąć jako etatyzację obowiązującą liczbę etatów pielęgniarek dla realnie wykorzystywanych łóżek (...) bez zmniejszenia liczby etatów w tych oddziałach, w których obowiązująca etatyzacja na dzień 31 grudnia 2018 r. jest spełniona i zgodna z wymaganiami rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 11 października 2018 r., pomimo, że na podstawie obliczeń w skali Szpitala jest o siedem etatów więcej i można byłoby dokonać przesunięć etatów pomiędzy oddziałami. Jednak na wykonanie takich przesunięć nie pozwalają warunki lokalowe i organizacyjne w oddziałach. Dokonanie przesunięć i zmniejszenie etatyzacji personelu pielęgniarskiego bez zmniejszenia docelowej ilości łóżek skutkowałoby brakiem zapewnienia ciągłości pracy, bezpieczeństwa pacjenta oraz właściwego poziomu usług medycznych”;
- „zwiększyć etatyzację dla realnie wykorzystywanych łóżek (...) w tych oddziałach (...), w których na dzień 1 stycznia 2019 r. nie jest ona spełniona zgodnie z wymaganiami zawartymi w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 11 października 2018 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego³⁸”;
- „docelowe dążenie do wymaganej etatyzacji (...) określonej wskaźnikami etatów na łóżko w wyżej wymienionym akcie prawnym z uwzględnieniem zwiększenia wskaźnika dla oddziałów dziecięcych od dnia 1 lipca 2019 r. i zwiększającej się w związku z tym etatyzacji”;
- „kontynuowanie procesu rekrutacji personelu pielęgniarskiego do oddziałów szpitalnych, w których jest konieczność zwiększenia etatyzacji do realnie wykorzystywanych łóżek (...), poprzez zamieszczenie ogłoszeń na: stronie

³⁵ Ogólnopolski Związek Zawodowy Pielęgniarek i Położnych.

³⁶ Dotyczy rozporządzenia z 11 października 2018 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego (Dz. U. poz. 2012).

³⁷ Według dokumentów rejestrowych Szpital dysponuje 580 łózkami zlokalizowanymi w 16 oddziałach. W analizie wykorzystano dane z 13 oddziałów. Pominięto oddział: Anestezjologii i Intensywnej Terapii, Szpitalny Oddział Ratunkowy oraz oddział Rehabilitacji.

³⁸ Dz. U. z 2018 r., poz. 2012.

internetowej Szpitala, w siedzibie i na stronie internetowej Dolnośląskiej Okręgowej Izby Pielęgniarek i Położnych, portalu internetowym pielęgniarek i położnych, portalu pracuj.pl, w uczelniach kształcących przyszły personel pielęgniarski oraz biuletynie informacyjnym Dolnośląskiej Okręgowej Izby Pielęgniarek i Położnych;”

- „kontynuowanie zatrudnienia z personelem, który nabywa prawa emerytalne, a jednocześnie wyraża chęć dalszej pracy.”

(dowód: akta kontroli str. 510 - 516)

Odnosząc się do powyższych kwestii, Dyrektor Szpitala wyjaśniła m.in., że:

w 2019 r. nie zmniejszono liczby łóżek w żadnym z oddziałów Szpitala im. Marciniaka z powodu braków w obsadzie pielęgniarskiej. Od 1 stycznia 2019 r. przyjęto, jako etatyzację obowiązującą liczbę etatów pielęgniarek dla realnie wykorzystywanych łóżek bez zmniejszania liczby etatów w tych oddziałach, których obowiązująca etatyzacja na dzień 31 grudnia 2018 r. była spełniona i zgodna z wymaganiami rozporządzenia Ministra z dnia 11 października 2018 r, pomimo, że na podstawie obliczeń w skali Szpitala jest ona wyższa i można byłoby dokonać przesunięć etatów między oddziałami. W trakcie 2019 r. zatrudniono 74 pielęgniarki (liczone w osobach). W pierwszej kolejności obsadzane są wakujące stanowiska i uzupełniana jest etatyzacja³⁹. Niestety w 2019 r. rozwiązało umowę ze Szpitalem 56 pielęgniarek (liczone w osobach), wobec czego proces rekrutacji i uzupełniania etatyzacji trwa nadal. Jak wynika z rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 11 października 2018 r. w sprawie zmiany rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego zwiększone wskaźniki dla oddziałów dziecięcych (0,9 dla oddziałów zabiegowych oraz 0,8 dla oddziałów zachowawczych) obowiązują od 1 stycznia 2020 r. Na dzień 13 stycznia 2020 r. biorąc pod uwagę wskaźnik obłożenia łóżek, normy zatrudnienia pielęgniarek są spełnione w Oddziale Chirurgii Dziecięcej. Natomiast dla Oddziału Neurologii Dziecięcej nie są spełnione. Odnosząc się wprost do liczby łóżek rejestrowych, bez wzięcia pod uwagę ich faktycznego wykorzystania, to normy zatrudnienia nie są spełnione dla obu oddziałów dziecięcych. Prowadzona jest ciągła rekrutacja personelu pielęgniarskiego. Oprócz ogłoszeń konkursów na stronie WWW Szpitala, na stronie internetowej Dolnośląskiej Okręgowej Izby Pielęgniarek i Położnych, portalu internetowym pielęgniarek i położnych, portalu pracuj.pl zakupiono dwa banery, które wiszą na płocie okalającym teren Szpitala i informują o trwającej rekrutacji. Ponadto Z-ca dyrektora ds. pielęgniarskich – pielęgniarka naczelną była na uroczystym wręczeniu dyplomów pielęgniarkom i osobiście zachęcała do zatrudnienia w Szpitalu, jak również zorganizowała dni otwarte, podczas których pielęgniarki mogły obejrzeć Szpital i porozmawiać o specyfice pracy w poszczególnych oddziałach. Pielęgniarkom odchodzącym na emeryturę proponowane jest dalsze zatrudnienie w Szpitalu. Wiele osób korzysta z propozycji pozostając w Szpitalu najczęściej jednak w wymiarze części etatu.

Dyrektor odniosła się również do nowych norm zatrudnienia, wskazując że: *„W mojej ocenie „nowe normy zatrudnienia pielęgniarek” nie tylko miały wpłynąć na jakość opieki nad pacjentem, ale konsekwencją ich wprowadzenia była konieczność „urealnienia” liczby łóżek wykazywanych w rejestrach przez szpitale. „Nowe normy” poza zasadniczym celem poprawy warunków pracy pielęgniarek i położnych oraz opieki nad pacjentem, miały wytworzyć mechanizm racjonalizacji posiadanych*

³⁹ Na niektórych oddziałach Szpitala jak np. Oddział Chirurgii Urazowo-Ortopedycznej (oddział dla dorosłych) pielęgniarki nie chcą się zatrudniać z uwagi na ciężki stan pacjentów.

zasobów kadrowych i lokalowych. Szpital im. Marciniaka jest najnowocześniejszym Szpitalem w województwie dolnośląskim. Pełni strategiczną rolę wśród podmiotów podległych Urzędowi Marszałkowskiemu poprzez posiadanie Szpitalnego Oddziału Ratunkowego oraz Centrum Urazowego dla Dzieci. Naszym zadaniem jest pełne wykorzystanie posiadanych zasobów lokalowych i sprzętowych a rolą zarządu Szpitala jest zapewnienie dla realizacji zadań personelu w ramach posiadanych możliwości finansowych. Dlatego też, w przypadku Szpitala im. Marciniaka, dążymy do optymalnej etatyzacji w grupie personelu pielęgniarskiego, która spełni wymogi przepisów prawa oraz pozwoli na zapewnienie właściwej opieki pacjentom. Z-ca dyrektora ds. pielęgniarskich – pielęgniarka naczelna wraz z Przełożoną Pielęgniarek, w ramach posiadanych zasobów, dostosowują w uzgodnieniu z Pielęgniarkami Oddziałowymi obsadę oddziałów, biorąc pod uwagę obłożenie łóżek, kategorie opieki pacjentów, występowanie ognisk epidemicznych itp. Na podstawie mojego doświadczenia stwierdzam, że jakość opieki pielęgniarskiej nie zależy jedynie od liczby pielęgniarek w oddziale, ale również od ich umiejętności, doświadczenia zawodowego i zaangażowania oraz identyfikacji ze Szpitalem. W mojej ocenie nie w ilości etatów w przeliczeniu na łóżko w oddziale tkwi gwarancja sukcesu właściwej opieki nad pacjentem, choć takie wymogi bezwzględnie są konieczne aby nie dochodziło do patologicznych praktyk w podmiotach leczniczych, ale we wdrożonych i realizowanych standardach i procedurach gwarantujących wysoki poziom świadczonych usług.”

(dowód: akta kontroli str. 484-485, 677-681)

1.6. Oba Oddziały dziecięce Szpitala dysponowały łącznie 88 łózkami usytuowanymi w 44 salach (w pięciu salach 1-łózkowych, 35 salach 2-łózkowych, trzech salach 3-łózkowych oraz jednej sali 4-łózkowej⁴⁰). W dniu oględzin w obu Oddziałach przebywało ogółem 81 pacjentów, z czego w Oddziale Chirurgii Dziecięcej 53 pacjentów (23 pacjentów z opiekunami) i w Oddziale Neurologii Dziecięcej 28 pacjentów (19 pacjentów z opiekunami). Dane umożliwiające identyfikację pacjentów nie były umieszczane na zewnętrznej stronie opaski, służącej do ich identyfikacji. Obłożenie łóżek w ww. Oddziałach wynosiło odpowiednio 86,9% i 103,7%⁴¹. Nie stwierdzono przypadku umieszczenia pacjenta poza salą chorych (np. na korytarzu).

W toku oględzin nie stwierdzono naruszenia praw innych pacjentów, w tym polegających na:

- lokowaniu pacjenta wraz z opiekunem świadczącym dodatkową opiekę pielęgnacyjną w większej sali a nie w mniejszej, chociaż była taka możliwość;
- udostępnianiu informacji o stanie zdrowia pacjenta umieszczając ją przy chorym lub na znaku identyfikacyjnym (opasce);
- nieposzanowaniu intymności i godności – m.in. wykorzystywano parawany będące na wyposażeniu Oddziałów;
- stworzeniu zagrożenia w związku z pobytem opiekunów.

(dowód: akta kontroli str. 368 - 377)

1.7. W okresie od rozpoczęcia działalności w nowej lokalizacji, tj. od sierpnia 2015 r. do końca grudnia 2019 r. w Szpitalu nie odnotowano skarg ani wniosków opiekunów odnoszących się do ich pobytu w Szpitalu. W przedmiotowym zakresie Szpital

⁴⁰ W Oddziale Chirurgii Dziecięcej.

⁴¹ Dotyczy 27 łózkowego oddziału Neurologii Dziecięcej, dysponującego maksymalnie 3-łózkową (jedną) salą, do której czasowo wstawiono czwarte łóżko.

również nie był objęty kontrolą zewnętrzną ani wewnętrzną. Zagadnienia praw pacjenta do dodatkowej opieki pielęgnacyjnej nie były również objęte badaniem satysfakcji pacjentów hospitalizowanych w Oddziałach dziecięcych, którego faktycznym adresatem są opiekunowie.

W prowadzonym w Szpitalu „Rejestrze skarg i wniosków” nie odnotowano żadnego wpisu odnoszącego się do nieprzestrzegania w 2019 r. praw pacjenta w ogóle, w tym praw pacjenta małoletniego.

(dowód: akta kontroli str. 422 - 424)

1.8. Badanie kwestionariuszowe⁴² wykazało, że opieka pielęgnacyjna i przestrzeganie praw pacjenta niesamodzielnego (małoletniego) w Oddziałach była: nieodpowiednia dla 10 % ankietowanych (jeden opiekun wniósł zastrzeżenia co do braku pościeli dla opiekunów oraz braków w dozownikach środków czystości i dezynfekcyjnych), średnia dla 20 % ankietowanych, dobra dla 30 % ankietowanych oraz bardzo dobra dla 40 % ankietowanych.

Odpowiadając na pytania ankietowani:

- w 100 % przypadków stwierdzili, że w Oddziałach nie ograniczano prawa pacjenta, którym się opiekowali, do kontaktu z innymi osobami (głównie osobistego), dodatkowej opieki pielęgnacyjnej ze strony bliskich osób lub obecności takiej osoby przy udzielaniu świadczenia zdrowotnego;
- w 100 % przypadków stwierdzili, że w Oddziałach nie zdarzyło się naruszenie praw pacjentów do tajemnicy informacji o stanie zdrowia, intymności i godności, w tym niewłaściwego zachowania personelu Oddziału wobec nich (opiekunów) lub pacjentów (ich podopiecznych);
- w 100 % przypadków stwierdzili, że przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych obecne były tylko osoby, które je udzielały;
- w żadnym przypadku nie interweniowano w sprawie wykonywania zaniebawianych czynności. W 60 % przypadkach⁴³ opiekunowie wykonywali czynności pielęgnacyjne ponieważ chcieli lub uważali to za naturalne bądź z powodu nadwrażliwości sensorycznej dziecka;
- nikt z ankietowanych nie sformułował autorskich (własnych) uwag, co do pobytu w Oddziale oraz nie wskazał propozycji odnoszących się do poprawy opieki nad pacjentem niesamodzielnym i przestrzegania jego praw.

(dowód: akta kontroli str. 425 – 454)

W celu ustalenia zakresu udzielanych przez średni personel medyczny świadczeń pielęgnacyjnych dzieciom niesamodzielnym korzystającym z prawa do dodatkowej opieki pielęgnacyjnej przeanalizowano pięć kart indywidualnej pielęgnacji wraz z załączonymi do nich kartami indywidualnej opieki zawierającymi szczegółowy wykaz czynności składających się na plan opieki. Z analizy ww. dokumentacji wynika, że pielęgniarki Oddziałów dziecięcych realizowały plan opieki wykonując czynności (m.in.: wsparcie psychiczne/rozmowa, ułatwianie kontaktu z lekarzem, edukacja zdrowotna pacjenta i jego rodziny, toaleta całego ciała, toaleta częściowa, toaleta intymnych części ciała, częściowa zmiana bielizny pościelowej, sianie łóżka,

⁴² Badaniem kwestionariuszowym w oddziałach dziecięcych objęto łącznie dziesięcioro opiekunów prawnych pacjentów niesamodzielnymi (małoletnimi), po pięcioro z każdego z oddziałów. Dla oceny zadowolenia z opieki pielęgnacyjnej Szpitala i przestrzegania praw pacjenta niesamodzielnego, przyjęto 5-stopniową skalę, kwalifikując: opieka bardzo nieodpowiednia – 1 punkt, nieodpowiednia – 2 punkty, średnia – 3 punkty, dobra – 4 punkty, bardzo dobrej – 5 punktów.

⁴³ 40 % odpowiedzi nie zawiera żadnych informacji kwalifikującej się do uwzględnienia w wyniku ankiety

pomoc w przygotowaniu posiłku, pomoc przy chodzeniu, założenie/wymiana pieluchomajtek, zapewnienie ciszy nocnej, zapewnienie bezpieczeństwa), które, według ankiet, wykonywali opiekunowie.

Odnosząc się do powyższego Dyrektor Szpitala wyjaśniła, że: „Dokumentacja tworzona w związku z realizacją procesu pielęgnowania jest jedną z części dokumentacji określanej ogólnie jako dokumentacja medyczna. Jej zasadniczym celem jest zapisanie wszystkich informacji odzwierciedlających w sposób chronologiczny rozpoznawane przez pielęgniarkę problemy pielęgnacyjne oraz podjęte przez nią działania mające przyczynić się do utrzymania lub zmiany dotychczasowego stanu pacjenta i/lub środowiska. Obowiązek dokumentowania procesu pielęgnowania wynika z Kodeksu Etyki Zawodowej Pielęgniarki i Położnej Rzeczypospolitej Polskiej, przepisów prawnych, wymagań normy ISO oraz standardów akredytacyjnych. Pielęgniarka odnotowuje w dokumentacji medycznej wykonanie zarówno działań medycznych wykonywanych na podstawie zlecenia lekarskiego, jak i bez zlecenia. Pielęgniarska dokumentacja medyczna jest formą kontroli procesu pielęgnowania, a adnotacje w niej dokonywane powinny być na tyle szczegółowe, aby umożliwić odtworzenie i skontrolowanie dotychczasowego przebiegu procesu udzielanych świadczeń zdrowotnych, zleconych i wykonanych czynności medycznych. Każda pielęgniarka posiadająca uprawnienia zawodowe (prawo wykonywania zawodu) ponosi osobistą odpowiedzialność za podejmowane przez siebie działania. Ponadto w Szpitalu im. Marciniaka kadra kierownicza w każdym Oddziale jest odpowiedzialna za organizację oraz nadzór nad pracą podległego personelu, a tym samym za realizację wykonywanych świadczeń zdrowotnych na rzecz pacjenta. Kontrola udzielanych świadczeń zdrowotnych odbywa się również poprzez okresową kontrolę prowadzonej dokumentacji medycznej w komórkach organizacyjnych przez kadrę zarządzającą wyższego szczebla.”

(dowód: akta kontroli str. 544 - 593)

1.9. Po dniu 3 lipca 2019 r. kosztami pobytu w Szpitalu nie obciążano osób sprawujących dodatkową opiekę pielęgnacyjną nad pacjentami małoletnimi. Informacja o nieponoszeniu kosztów pobytu osób sprawujących dodatkową opiekę pielęgnacyjną nad pacjentami małoletnimi była jawna i dostępna w każdym z badanych Oddziałów. Od lipca 2019 r. o zwrot kosztu całodobowego pobytu opiekunów pacjentów małoletnich Szpital występował do NFZ.

Dyrektor wskazała, że NFZ refunduje koszt pobytu przedstawiciela ustawowego albo opiekuna faktycznego przy pacjencie małoletnim lub posiadającym orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności w wysokości jedynie 15 zł, co nie pokrywa rzeczywistych kosztów pobytu tych osób przy pacjencie (dodatkowe łóżko, pościel, woda, prąd). Sam koszt zakupu zestawu pościeli jednorazowej, jak podała, to 29 zł, a koszt prania koca i poduszki wraz z kosztem zakupu powłoczek pościeli jednorazowej to ok 14 zł.

(dowód: akta kontroli str. 544 – 593, 622-626)

Stwierdzona
nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

W 2019 r. wielkość zatrudnienia pielęgniarek w Oddziale Neurologii Dziecięcej nie odpowiadała⁴⁴ wymogom określonym w załączniku nr 3 do rozporządzenia *w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego*.

Od stycznia do października 2019 r. wielkość zatrudnienia pielęgniarek wynosiła 14 etatów natomiast od listopada do grudnia 2019 r. - 15. Na jedno łóżko przypadało odpowiednio 0,52 i 0,56 etatu pielęgniarki. Zgodnie z przywołanym rozporządzeniem wymagane było zatrudnienie pielęgniarek na poziomie co najmniej 16,2 etatu⁴⁵.

Dyrektor wyjaśniła, że przyczyną braku spełnienia norm zatrudnienia w Szpitalu jest deficyt kadry pielęgniarskiej na rynku pracy, a co za tym idzie ogromne trudności w pozyskaniu kadry do zatrudnienia. Szpital prowadzi, jak wskazała, stałą rekrutację i proponuje różne formy zatrudnienia, jednak pomimo to, w dalszym ciągu nie udało się uzupełnić wakujących etatów. Ponadto, jak podała, w grupie zawodowej pielęgniarek wysoka jest fluktuacja kadry m.in. z powodów finansowych, ale również związanych z przejściem na emeryturę.

(dowód: akta kontroli str. 365 – 366, 622-626)

OCENA CZĄSTKOWA

Szpital zapewnił możliwość całodobowego pobytu opiekunów pacjentów na Oddziale Neurologii Dziecięcej i Oddziale Chirurgii Dziecięcej. Przygotowano im odpowiednią ilość dodatkowych łóżek oraz dostęp do pomieszczeń higieniczno-sanitarnych, w tym natrysków. Tym samym umożliwiono spełnianie praw pacjenta do dodatkowej opieki pielęgnacyjnej i kontaktu osobistego z innymi osobami. Wyniki badania kwestionariuszowego NIK oraz brak skarg wskazują, że opiekunowie nie musieli wyręczać w obowiązkach personelu medycznego lub interweniować w sprawie wykonywania czynności pielęgnacyjnych. Od dnia 3 lipca 2019 r. Szpital nie obciążał też kosztami pobytu osób sprawujących całodobową dodatkową opiekę pielęgnacyjną nad pacjentami poniżej 18 roku życia.

Pomimo podejmowanych działań, na Oddziale Neurologii Dziecięcej niezapewniono wymaganej rozporządzeniem *w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego* wielkości zatrudnienia pielęgniarek, czego główną przyczyną był deficyt pielęgniarek na rynku pracy.

OBSZAR

2. Zapewnienie warunków pobytu opiekunom dorosłym pacjentów niesamodzielnych, jako wypełnienie praw tych pacjentów do zapewnienia dodatkowej opieki pielęgnacyjnej

Opis stanu
faktycznego

2.1. Zasady i regulamin odwiedzin w Oddziale oraz zakres opieki jaki może świadczyć rodzina lub osoby bliskie w procesie opieki nad pacjentem, ustalone w uregulowaniach wewnętrznych Szpitala były uniwersalne i nie były zróżnicowane w zależności od wieku osób odwiedzanych. Szczegółowo zasady te przedstawiono w punkcie 1.1. niniejszego wystąpienia.

(dowód: akta kontroli str. 216 – 236, 237 – 259, 260 – 289, 290 – 365, 205 – 206, 207 – 209, 210 – 213, 214)

⁴⁴ W okresie od 1 stycznia 2019 r. do 31 grudnia 2019 r. w związku z § 2 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia z dnia 11 października 2018 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 2012) - 30 (Neurologia dla dzieci) - równoważnik co najmniej 0,6 etatu na 1 łóżko.

⁴⁵ 27 łóżek x 0,6 etatu.

2.2. W 2019 r. w Szpitalu w Oddziałach Chorób Wewnętrznych i Neurochirurgii⁴⁶ przebywało łącznie 2.691 pacjentów dorosłych, z czego w 29-łóżkowym Oddziale Chorób Wewnętrznych 1.301 pacjentów, a w 26-łóżkowym Oddziale Neurochirurgii 1.390 pacjentów. Pacjentom ww. Oddziałów w 2019 r. nie ograniczono praw w związku z zagrożeniem epidemiologicznym o którym mowa w art. 5 ustawy o prawach pacjenta.

W 2019 r. średnio w Oddziale Chorób Wewnętrznych przebywało 108,4 pacjentów, natomiast w Oddziale Neurochirurgii - 115,8 pacjentów.

(dowód: akta kontroli str. 366 - 365)

W badanym okresie Szpital nie prowadził ewidencji opiekunów dorosłych pacjentów niesamodzielnych. W ewidencji księgowej za 2019 r. brak było dowodów wpłat z tytułu całodobowego pobytu opiekuna osoby dorosłej w Szpitalu.

(akta kontroli str. 594 - 599)

Według danych Szpitala w 2019 r. największe obłożenie łóżek na Oddziale:

- Chorób Wewnętrznych przypadło na styczeń i wrzesień i wynosiło odpowiednio: 103,4 % i 100 % przy średniej liczbie odpowiednio 30 pacjentów (w przedziale od 27 pacjentów do 32 pacjentów) i 29 pacjentów (w przedziale od 27 pacjentów do 32 pacjentów);
- Neurochirurgii przypadało na sierpień i październik i wynosiło odpowiednio: 73,1 % i 84,6 % przy średniej liczbie odpowiednio 19 pacjentów (w przedziale od 11 pacjentów do 25 pacjentów) i 22 pacjentów (w przedziale od 18 pacjentów do 27 pacjentów).

(akta kontroli str. 366)

W toku oględzin⁴⁷, którymi objęto dwa Oddziały dla dorosłych ustalono, że:

- w 29 łóżkowym Oddziale Chorób Wewnętrznych przebywało 29 pacjentów, z czego 23 pacjentów III kategorii opieki, co stanowiło 100 % obłożenia;
- w 26 łóżkowym Oddziale Neurochirurgii przebywało 20 pacjentów, z czego 11 niesamodzielnych, co stanowiło 76,9 % obłożenia;
- na obu Oddziałach nie było osoby, która całodobowo pełniłaby dodatkową opiekę pielęgnacyjną;
- 27 sal, wszystkie z własnymi pomieszczeniami higieniczno-sanitarnymi (bez zakazu dostępu dla odwiedzających) i wyposażone m.in. w krzesła do siedzenia usytuowane w sąsiedztwie każdego łóżka; łóżka były dostępne z trzech stron;
- pomieszczenia higieniczno-sanitarne (wyposażone w natryski, toalety, umywalki), nie stwierdzono braków w dozownikach przeznaczonych na mydło, środki dezynfekcyjne, czy ręczniki papierowe;
- nie stwierdzono barier w korzystaniu przez pacjentów i opiekunów (odwiedzających) z: łazienek zlokalizowanych w obrębie sal chorych, dostępnych z korytarza Oddziału, pomieszczeń socjalnych (kuchni) czy innych pomieszczeń;
- łazienki zamykane od środka bez barier dla osób niepełnosprawnych;
- Oddziały były czyste, meble, podłogi i ich połączenia ze ścianami umożliwiały ich mycie i dezynfekcję;

⁴⁶ W Szpitalu nie było oddziałów zakaźnych.

⁴⁷ Oględzinami przeprowadzonymi w okresie od 11 do 16 grudnia 2019 r. objęto cztery oddziały, tj. Neurologii Dziecięcej, Chirurgii Dziecięcej, Neurochirurgii oraz Wewnętrzny.

- Oddziały nie były wyposażone w monitoring wizyjny.

(akta kontroli str. 371 – 374)

W Oddziale Neurochirurgii dla dorosłych, w którym incydentalnie przebywały dzieci, wobec braku w wyposażeniu łóżek polowych, opiekunom udostępniano łóżka pacjentów. Stosownie do Procedury przyjęcia pacjenta małoletniego do oddziału dla dorosłych⁴⁸ personel Oddziału organizuje pacjentowi małoletniemu osobną salę chorych z wydzielonym węzłem sanitarnym oraz na życzenie opiekuna miejscem dla opiekuna. Jednocześnie w sali hospitalizowany może być jedynie inny pacjent małoletni.

(dowód: akta kontroli str. 395, 368 – 370, 371 – 372, 373 – 374, 417 – 420, 416)

2.3. Szpital nie opracowywał Programu dostosowawczego, co zostało szczegółowo opisane w pkt 1.4. niniejszego wystąpienia. Według decyzji PPIS nr 5007/15 z dnia 27 sierpnia 2015 r., dla podmiotu leczniczego - Szpital im. Marciniaka uzyskano pozytywną opinię o spełnieniu wymagań fachowych i sanitarnych pomieszczeń i urządzeń m.in. w zakresie Oddziału Neurochirurgii oraz Oddziału Chorób Wewnętrznych.

(dowód: akta kontroli str. 203, 468)

2.4. W 2019 r. w Oddziale:

- Chorób Wewnętrznych przebywało 1.301 pacjentów; średnie wykorzystanie łóżek wyniosło 99,3 % (od 94,0 % do 105,1 %); wielkość zatrudnienia pielęgniarek wynosiła 16,5 etatu w miesiącach styczniu, sierpniu, październiku i listopadzie, 17 etatów w lutym i 17,5 etatu od marca do końca lipca oraz we wrześniu i w grudniu. Dodatkowo w 2019 r. zatrudniano opiekunów medycznych na dwa etaty w styczniu, cztery etaty w sierpniu i we wrześniu oraz trzy etaty w pozostałych miesiącach. Na jedno łóżko szpitalne (łącznie było 29 łóżek) przypadło od 0,57 do 0,60 etatu pielęgniarki. Normy⁴⁹ określone w załączniku nr 3 do rozporządzenia *w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego* zostały spełnione w okresie od marca do końca lipca oraz we wrześniu i w grudniu 2019 r. (w pozostałych miesiącach zatrudnienie było niższe),
- Neurochirurgii przebywało 1.390 pacjentów; średnie obłożenie łóżek wyniosło 68,6 % (od 62,9 % w maju do 83,5 % w październiku); wielkość zatrudnienia pielęgniarek wynosiła 16,5 etatu w okresie styczeń-sierpień oraz 16 etatu w okresie wrzesień-grudzień. Dodatkowo w 2019 r. zatrudniano opiekunów medycznych na 1,5 etatu. Na jedno łóżko szpitalne (łącznie było 26 łóżek) przypadło od 0,61 do 0,63 etatu pielęgniarki. Wielkość zatrudnienia w 2019 r. pielęgniarek na ww. Oddziale nie wypełniała norm⁵⁰ określonych w załączniku nr 3 do rozporządzenia *w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego*.

(dowód: akta kontroli str. 366-365)

⁴⁸ Nr: QP-10/AD; nr rej. 2110 obowiązuje od 02.07.2018 r.

⁴⁹ W okresie od 1 stycznia 2019 r. do 31 grudnia 2019 r. w związku z § 2 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia z dnia 11 października 2018 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 2012)- 14 (Choroby Wewnętrzne) - równoważnik co najmniej 0,6 etatu na 1 łóżko, co przy 29 łóżkach daje 17,4 etatu.

⁵⁰ W okresie od 1 stycznia 2019 r. do 31 grudnia 2019 r. w związku z § 2 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia z dnia 11 października 2018 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 2012)- 29 (Neurochirurgia) - w przypadku leczenia dorosłych - równoważnik co najmniej 0,7 etatu na 1 łóżko, co na 29 łóżek daje 18,2 etatu.

Kwalifikacje zawodowe pielęgniarek pracujących w badanych Oddziałach były zgodne z wymogami określonymi w rozporządzeniu w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego.

(dowód: akta kontroli str. 612)

Przewodnicząca Zakładowej Organizacji Związkowej OZZPiP poinformowała, że nie wpłynęła do niej żadna informacja o angażowaniu pielęgniarek zatrudnionych w Szpitalu do zadań niepielęgniarskich.

(dowód: akta kontroli str. 705)

2.5. Oddział Chorób Wewnętrznych: 13 sal 2-łóżkowych i 1 sala 3-łóżkowa, Oddział Neurochirurgii: 1 sala 1-łóżkowa, 11 sal 2-łóżkowych i 1 sala 3-łóżkowa. W toku oględzin nie stwierdzono naruszenia praw innych pacjentów, w tym polegających na:

- lokowaniu pacjenta wraz z opiekunem świadczącym dodatkową opiekę pielęgnacyjną w większej sali a nie w mniejszej, chociaż była taka możliwość;
- udostępnianiu informacji o stanie zdrowia pacjenta bądź umożliwiających jego identyfikację poprzez umieszczenie ich przy chorym lub na znaku identyfikacyjnym (opasce);
- nieposzanowaniu intymności i godności – m.in. wykorzystywano parawany będące na wyposażeniu oddziałów;
- stworzeniu zagrożenia w związku z pobytem opiekunów.

(dowód: akta kontroli str. 368 - 394)

2.6. W okresie funkcjonowania Szpitala w nowej lokalizacji, w Szpitalu nie odnotowano skarg, opinii opiekunów odnoszących się do ich pobytu w Szpitalu. W przedmiotowym zakresie Szpital również nie był objęty kontrolą zewnętrzną ani wewnętrzną. Zagadnienia praw pacjenta do dodatkowej opieki pielęgnacyjnej nie były również objęte badaniem satysfakcji pacjentów hospitalizowanych w Oddziałach dla dorosłych.

W prowadzonym w Szpitalu „Rejestrze skarg i wniosków” nie odnotowano żadnego wpisu odnoszącego się do nieprzestrzegania w 2019 r. praw pacjenta.

(dowód: akta kontroli str. 422 - 424)

2.7. Badanie kwestionariuszowe⁵¹ przeprowadzono na grupie 12 opiekunów - członków rodzin pacjentów dorosłych (niesamodzielnymi). Spośród 12 ankiet (5 na Oddziale Chorób Wewnętrznych i 7 na Oddziale Neurochirurgii) przekazanych opiekunom wypełniono i zwrócono 4 ankiety (3 z Oddziału Chorób Wewnętrznych i 1 z Oddziału Neurochirurgii). Według odpowiedzi udzielonych przez 4 ankietowanych:

- opieka pielęgnacyjna i przestrzeganie praw pacjenta niesamodzielnego w Oddziałach była bardzo dobra lub dobra dla 100 % ankietowanych;

⁵¹ Badaniem ankietowym w oddziałach dla dorosłych objęto łącznie dwanaścioro osób – członków rodzin pacjentów dorosłych (niesamodzielnymi), pięcioro z oddziału Chorób Wewnętrznych i siedmioro z oddziału Neurochirurgii. Badanie przeprowadzono w godzinach od 10:00 do 12:45 w dniach 16 – 20 grudnia 2019 r. i 7 – 10 stycznia 2020 r. oraz w godzinach 16:00 – 18:00 w dniach 07 – 10 stycznia 2020 r. Dla oceny zadowolenia z opieki pielęgnacyjnej Szpitala i przestrzegania praw pacjenta niesamodzielnego, przyjęto 5-stopniową skalę, kwalifikując: opieka bardzo nieodpowiednia – 1 punkt, nieodpowiednia – 2 punkty, średnia – 3 punkty, dobra – 4 punkty, bardzo dobrej – 5 punktów.

- brak informacji o: [1] naruszeniu praw pacjenta do informacji o stanie zdrowia, intymności i godności, w tym o niewłaściwym zachowaniu personelu Szpitala wobec opiekuna czy pacjenta, [2] obecności przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych przez inne osoby niż te, które je udzielały;
- nikt podczas opieki nad pacjentem nie musiał wykonywać czynności w ramach opieki nad chorym, które powinny być wykonane przez personel Szpitala oraz nikt nie musiał interweniować w sprawie wykonywania zaniedbanych czynności. Jedna z ankietowanych, z własnej woli wykonywała czynności pielęgnacyjne;
- jedna ankietowana wskazała na dostarczenie na oddział Chorób Wewnętrznych prywatnych leków.

(akta kontroli str.455 - 466)

Wypełnienia ankiety odmówiło 66,7 % opiekunów. Powodem odmów było: w 37,5% (3 ankiety na 8 ankiet) brak wiary w skuteczność działań kontrolnych NIK, w 25,0% (2 ankiety na 8 ankiet) niechęć do wypełniania ankiet w ogóle, oraz w 37,5% (3 ankiety na 8 ankiet) obawa (lęk) przed reakcją pielęgniarek na rozmowę z kontrolującym.

(akta kontroli str.467)

Stosownie do procedury wewnętrznej - Bezpieczne przechowywanie leków, wyrobów medycznych i produktów biobójczych⁵² - leki własne pacjenta mogą być używane na Oddziale pod warunkiem, że są przyjęte od pacjenta za oświadczeniem. Leki takie przyjmowane są przez pacjenta w sposób ciągły (w domu) a w Szpitalnej Aptece występują np. pod inną nazwą handlową.

(akta kontroli str.600 - 607)

2.8. Nie stwierdzono przypadków pobierania przez Szpital po dniu 3 lipca 2019 r. opłat z tytułu całodobowego pobytu osób sprawujących dodatkową opiekę pielęgnacyjną nad pacjentem dorosłym posiadającym orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności. W materiałach informacyjnych Szpital informował o nieponoszeniu kosztów pobytu osób sprawujących dodatkową opiekę pielęgnacyjną nad pacjentami z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.

(dowód: akta kontroli str. 544 – 593, 622-626)

Stwierdzona
nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Wielkość zatrudnienia w 2019 r. pielęgniarek w Oddziale Chorób Wewnętrznych oraz Oddziale Neurochirurgii nie wypełniała norm⁵³ określonych w załączniku nr 3 do rozporządzenia w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego⁵⁴.

Według ww. rozporządzenia, wymagane było co najmniej 17,4 etatu⁵⁵ pielęgniarek w Oddziale Chorób Wewnętrznych oraz 18,2 etatu⁵⁶ w Oddziale Neurochirurgii.

⁵² Nr:QP-2/F; rej: 733 obowiązuje od 20 lutego 2017 r.

⁵³ W okresie od 1 stycznia 2019 r. do 31 grudnia 2019 r. w związku z § 2 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia z dnia 11 października 2018 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 2012)- 14 (Choroby Wewnętrzne) - równoważnik co najmniej 0,6 etatu na 1 łóżko; 29 (Neurochirurgia) - w przypadku leczenia dorosłych - równoważnik co najmniej 0,7 etatu na 1 łóżko.

⁵⁴ Dz. U. z 2017 r. poz. 2295, ze zm.

⁵⁵ 29 łóżek x 0,6 etatu.

⁵⁶ 26 łóżek x 0,7 etatu.

W 2019 r. wielkość zatrudnienia pielęgniarek w Oddziale Chorób Wewnętrznych była niższa w miesiącach styczniu, sierpniu, październiku i listopadzie i wynosiła odpowiednio 16,5 etatu oraz w lutym - 17 etatów. W okresie tym, na jedno łóżko przypadało od 0,57 do 0,58 etatu pielęgniarki. W Oddziale Neurochirurgii zatrudnienie pielęgniarek było niższe w całym 2019 r. i wynosiło 16,5 etatu w okresie styczeń-sierpień oraz 16 etatu w okresie wrzesień-grudzień. Na jedno łóżko przypadało od 0,61 do 0,63 etatu pielęgniarki w Oddziale Neurochirurgii.

Dyrektor wyjaśniła, że przyczyną braku spełnienia norm zatrudnienia w Szpitalu jest deficyt kadry pielęgniarskiej na rynku pracy, a co za tym idzie ogromne trudności w pozyskaniu kadry do zatrudnienia. Szpital prowadzi, jak wskazała, stałą rekrutację i proponuje różne formy zatrudnienia, jednak pomimo to, w dalszym ciągu nie udało się uzupełnić wakujących etatów. Ponadto, jak podała, w grupie zawodowej pielęgniarek wysoka jest fluktuacja kadry m.in. z powodów finansowych, ale również związanych z przejściem na emeryturę.

(dowód: akta kontroli str. 365 – 366, 622-626)

OCENA CZĄSTKOWA

Szpital zapewnił warunki dziennego pobytu opiekunów i odwiedzających na dwóch badanych Oddziałach dla dorosłych. Tym samym umożliwiono spełnianie praw pacjenta do dodatkowej opieki pielęgnacyjnej i kontaktu osobistego z innymi osobami. Wyniki badania kwestionariuszowego NIK oraz brak skarg wskazują, że opiekunowie nie musieli wyręczać w obowiązkach personelu medycznego lub interweniować w sprawie wykonywania czynności pielęgnacyjnych. Po dniu 3 lipca 2019 r. nie wystąpiły przypadki obciążania przez Szpital kosztami pobytu opiekunów pacjentów Oddziałów dla dorosłych.

Pomimo podejmowanych działań na dwóch badanych Oddziałach dla dorosłych niezapewniono wymaganej rozporządzeniem w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego wielkości zatrudnienia pielęgniarek, czego główną przyczyną był deficyt pielęgniarek na rynku pracy.

IV. Wnioski

Wniosek pokontrolny

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujący wniosek:

Kontynuowanie działań w przedmiocie zapewnienia na Oddziałach szpitalnych wymaganej wielkości zatrudnienia pielęgniarek, określonej w załączniku nr 3 do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 22 listopada 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK we Wrocławiu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Wrocław, lutego 2020 r.

Kontroler
Jerzy Skowroński
Główny specjalista
kontroli państwowej

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura we Wrocławiu
Dyrektor

.....
podpis